

**ДЕРЖАВНА ЕКОЛОГІЧНА АКАДЕМІЯ
ПІСЛЯДИПЛОМОЇ ОСВІТИ ТА УПРАВЛІННЯ**

НАЗВА КУРСУ:
ЕКОЛОГІЧНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ І АУДИТ
ENVIRONMENTAL MANAGEMENT AND AUDIT

ІІ. Цикл фахової (професійної) підготовки

2.1. Цикл дисциплін вибору навчального закладу

ВИКЛАДАЧІ:

Фінін Георгій Семенович, доктор фізико-математичних наук, професор, перший проректор з науково-педагогічної роботи.

Чернихівська Анна Володимирівна, кандидат економічних наук, доцент, професор кафедри методології освіти для сталого розвитку, rus-an@ukr.net

Загальне навантаження: 3,5 кредитів ECTS (105 годин)

Заняття в аудиторії: 12 годин (6 занять по 2 академічні години)

Самостійна робота слухачів курсу: 93 години

Форма підсумкового оцінювання: диференційований залік

АНОТАЦІЯ

Курс призначений для ознайомлення студентів з теорією та практикою прийняття управлінських рішень у системі забезпечення екологіко-збалансованої діяльності господарських об'єктів на державному, регіональному і галузевому рівнях. За результатами навчання студенти матимуть змогу розуміти, як використовувати основні інструменти екологічного менеджменту і аудиту, знатимуть види аудиту та методику його проведення, вмітимуть застосовувати міжнародні стандарти ISO серії 14000, досліджуватимуть шляхи удосконалення системи екологічного менеджменту і аудиту.

МЕТА І ЗАВДАННЯ

Мета навчальної дисципліни – формування знань та комплексу практичних навичок в області екологічного управління та аудиту з урахуванням вітчизняного та зарубіжного досвіду.

РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ, МЕТОДИ ВИКЛАДАННЯ І ФОРМИ ОЦІНЮВАННЯ

Результати навчання	Методи викладання і навчання	Форми оцінювання
Знати та розуміти фундаментальні і прикладні аспекти екологічного менеджменту і аудиту	Виконання практичних робіт та індивідуальних завдань, обговорення у групі	Поточний контроль
Знати новітні методи та інструментальні засоби екологічних досліджень, у тому числі методи та засоби математичного і геоінформаційного моделювання	Виконання практичних робіт та індивідуальних завдань, обговорення у групі	Поточний контроль
Демонструвати обізнаність щодо новітніх принципів та методів захисту навколошнього середовища	Виконання практичних робіт та індивідуальних завдань, обговорення у групі	Поточний контроль
Знати принципи управління персоналом та ресурсами, основні підходи до прийняття рішень в умовах неповної/недостатньої інформації та суперечливих вимог	Виконання практичних робіт та індивідуальних завдань, обговорення у групі	Поточний контроль
Уміти доносити зрозуміло і недвозначно професійні знання, власні обґрунтування і висновки до фахівців і широкого загалу	Виконання практичних робіт та індивідуальних завдань, обговорення у групі	Поточний контроль
Вибирати оптимальну стратегію господарювання та/або природокористування в залежності від екологічних умов	Виконання практичних робіт та індивідуальних завдань, обговорення у групі	Поточний контроль
Дотримуватися норм авторського права, академічної добroчесності етики наукових досліджень	Виконання практичних робіт та індивідуальних завдань	Підсумковий контроль

ЗМІСТ КУРСУ

Вступне слово

Заняття з курсу поєднують лекційний виклад, виконання практичних робіт, обговорення в аудиторії, виконання самостійних робіт, проведення проміжних тестів.

Значна частина курсу полягає в опануванні студентами теорії та практики прийняття управлінських рішень у системі забезпечення екологіко-збалансованої діяльності господарських об'єктів на державному, регіональному і галузевому рівнях.

Програма та методика проведення курсу націлена на здобуття відповідних знань, вмінь та навичок кожного студента.

Курс повністю забезпечений необхідними матеріалами: силабус курсу, всі лекційні матеріали (презентації, конспект лекцій, завдання до практичних, тестові завдання, матеріали до самостійного вивчення, посилання на додаткові ресурси).

Розроблені завдання для онлайн тестування у дистанційному форматі.

№ з/п	Теми занять	Кількість годин
Лекція	Тема 1. Екологічний менеджмент: теоретичні визначення та практичні аспекти Екологічний менеджмент: зміст, функції, завдання. Об'єкт, предмет екологічного менеджменту. Принципи, форми та методи екологічного менеджменту. Екологічний менеджмент як сучасний інструмент сталого розвитку	2
Лекція	Тема 2. Теоретичні аспекти екологічного аудиту Основні поняття екологічного аудиту. Завдання і типи екологічного аудиту. Об'єкт, суб'єкт та сфера застосування екологічного аудиту. Нормативно-правове забезпечення екологічного аудиту. ДСТУ ISO 19011:2012 – Настанови щодо здійснення аудитів систем управління. Міжнародні аспекти екологічного аудиту	4
Лекція	Тема 3. Сучасні інструменти екологічного менеджменту і аудиту Особливості екологічного маркетингу: основні завдання і функції. Екологічний інжиніринг на підприємстві. Екологічна сертифікація. Екологічне маркування. Еколо-орієнтований менеджмент персоналу. Екологічна політика та її реалізація в Україні	6
Практичне № 1	Практичне завдання: Теоретико-методологічні основи менеджменту <i>Частина 1.</i> Ознайомити студентів із поняттям і значенням менеджменту, визначити його мету та	2

	<p>основні завдання. З'ясувати чим управління відрізняється від менеджменту. Провести загальну характеристику методів, що використовуються у менеджменті. Розкрити сутність управлінських рішень, їх класифікацію, процес прийняття.</p> <p><i>Частина 2.</i> Пройти тестування на закріплення матеріалу</p>	
Практичне № 2	<p>Практичне завдання: Формування і розвиток системи екологічного менеджменту</p> <p><i>Частина 1.</i> Ознайомити студентів із поняттям і значенням Системи екологічного менеджменту і аудиту (EMAS). Провести загальну характеристику Міжнародних стандартів ISO серії 14000 та їх впровадження в Україні. Навчити використовувати ДСТУ ISO14001:2015 – Вимоги та настанови щодо застосування.</p> <p><i>Частина 2.</i> Відповіді на запитання, розв'язування ситуаційних завдань, кейси</p>	2
Практичне № 3	<p>Практичне завдання: Удосконалення системи екологічного менеджменту і аудиту</p> <p><i>Частина 1.</i> Ознайомити студентів із міжнародними та українськими стандартами запровадження екологічного менеджменту на підприємстві, загальними уявленнями про екологізацію. Навчити використовувати модель «зеленої» економіки. Дослідити особливості формування екологічної свідомості суспільства.</p> <p><i>Частина 2.</i> Створити презентацію відповідно до тематики власного дослідження</p>	2

УМОВИ ВИЗНАЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОГО РЕЙТИНГУ

Форми оцінювання	Кількість	Максимум балів за 1	Разом
Практична робота	3	15	45
Індивідуальне завдання	1	25	25
Залікове тестування	1	30	30
Разом:			100

ВИМОГИ І КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Оцінювання успішності студента за кожним із запланованих видів робіт здійснюється у відповідності до таких критеріїв:

Види робіт	Кількість балів за один вид робіт	Критерії оцінювання
Практична робота	15	Виконано вірно завдання у відповідності до всіх вимог
	10-14	Виконано частково, потребувало уточнень та доопрацювання, або з порушенням термінів
	5-9	Виконано частково, доопрацювання не було здійснене, терміни порушені
	1-4	Виконано частково, з великою кількістю помилок, доопрацювання не було здійснене, терміни порушені
	0	Не виконано або виконано з порушенням вимог академічної доброчесності
Індивідуальне завдання	25	Завдання, що відповідає максимально тематиці дослідження (чи окремому аспекту дослідження) виконано максимально повно та у вказані терміни. Студент демонструє належний рівень знань і розуміння теми, знайомство із основними тенденціями, виявляє аналітичні здібності, здатність до самостійного, системного, логічного і послідовного мислення. Роботу оформлено відповідно до вимог
	20-24	Індивідуальне завдання виконано частково та потребувало доопрацювання. Окремим частинам викладу бракує аналітичного характеру
	10-19	Виконано частково, доопрацювання не було здійснене, терміни порушені. Роботі суттєво бракує систематичного аналізу й логічного та послідовного викладу. Робота містить фактографічні неточності та/або необґрунтовані судження.
	1-9	Виконано частково, з великою кількістю помилок, доопрацювання не було здійснене, терміни порушені. Роботі суттєво бракує систематичного аналізу й логічного та послідовного викладу.
	0	Завдання не виконано або виконано з порушенням вимог академічної доброчесності
Залікове тестування	1-30	Кожна правильна відповідь оцінюється в 1 бал

Порядок перерахунку рейтингових показників нормованої 100-балльної шкали оцінювання в національну 4-балльну шкалу та шкалу ECTS

Сума балів за 100 - бальною шкалою	Оцінка в ECTS	Значення оцінки ECTS	Критерії оцінювання	Рівень компетентності	Оцінка за національною шкалою	
					екзамен	зalіk
90-100	A	відмінно	Студент виявляє особливі творчі здібності, вміє самостійно здобувати знання, без допомоги викладача знаходить та опрацьовує необхідну інформацію, вміє використовувати набуті знання і вміння для прийняття рішень у нестандартних ситуаціях, переконливо аргументує відповіді, самостійно розкриває власні обдарування і нахили	Високий	відмінно	
85-89	B	дуже добре	Студент вільно володіє вивченим обсягом матеріалу, застосовує його на практиці, вільно розв'язує вправи і задачі у стандартних ситуаціях, самостійно виправляє допущені помилки, кількість яких незначна	Достатній	добре	зара-ховано
75-84	C	добре	Студент вміє зіставляти, узагальнювати, систематизувати інформацію під керівництвом викладача; в цілому самостійно застосовувати її на практиці; контролювати власну діяльність; виправляти помилки, серед яких є суттєві, добирати аргументи для підтвердження думок			
70-74	D	задовільно	Студент відтворює значну частину теоретичного матеріалу, виявляє знання і розуміння основних положень; з допомогою викладача може аналізувати навчальний матеріал, виправляти помилки, серед яких є значна кількість суттєвих	Середній	задовільно	
60-69	E	достатньо	Студент володіє навчальним матеріалом на рівні, вищому за початковий, значну частину його відтворює на продуктивному рівні			
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання семестрового контролю	Студент володіє матеріалом на рівні окремих фрагментів, що становлять незначну частину навчального матеріалу	Низький	незадовільно	не зара-ховано
1-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням залікового кредиту	Студент володіє матеріалом на рівні елементарного розпізнання і відтворення окремих фактів, елементів, об'єктів			

Мінімальний пороговий рівень оцінки за роботу в семестрі (допуск до іспиту) складає 25 балів. У разі отримання оцінки «неприйнятно» (нижче 25 балів) студент зобов'язаний повторно вивчити дисципліну. У разі отримання оцінки «незадовільно» здобувач має право на два перескладання: викладачеві та комісії. При цьому максимальна підсумкова оцінка після перескладання може бути лише «достатньо». Замість перескладання комісії здобувач може обрати повторне вивчення дисципліни.

Політика добросердечності

Всі завдання курсу є самостійно виконаною працею. Роботи скомпільовані шляхом копіювання, перенесення оригінальних текстів без посилання на джерела, або компонування тексту з готових блоків оригінальних джерел буде оцінено «незадовільно». Всі роботи перевіряються на plagiat.

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА:

Законодавчі акти та нормативні документи

1. Закон України «Про охорону навколошнього природного середовища» від 25.06.1991. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1264-12>
2. Закон України «Про екологічний аудит» від 24.06 2004. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1862-15>
3. ДСТУ ISO14001:2015 – Вимоги та настанови щодо застосування. – Режим доступу: https://nuph.edu.ua/wp-content/uploads/2018/10/ДСТУ-ISO_14001-2015-.pdf
4. ДСТУ ISO14001:2015 – Вимоги та настанови щодо застосування. – Режим доступу: https://m.tntu.edu.ua/storage/pages/00000651/dstu19011-2012_auditory.pdf
5. Стратегія сталого розвитку України до 2030 року. – Режим доступу: https://www.undp.org/content/dam/ukraine/docs/SDGreports/UNDP_Strategy_v06-optimized.pdf
6. Основні засади (стратегія) державної екологічної політики України на період до 2030 року. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2697-19>

Основна література

1. Андрушків Б. М. Основи менеджменту / Б. М. Андрушків, О. Є. Кузьмін. – Львів: Світ, 1995. – 294 с.
2. Василенко В.А. Теорія і практика розробки управлінських рішень: Навч. посібник. К.: ЦУЛ, 2002. – 420с.
3. Галушкіна Т.П., Грановська Л. М. Екологічний менеджмент та аудит: Навчальний посібник. (в II частинах) – Херсон, 2012. – 421 с.
4. Екологічне управління: [підручник] / В. Я. Шевчук, Ю. М. Сatalкін, В. М. Білявський та ін. – К.: Либідь, 2004. – 432 с.
5. Екологічний аудит: [підручник] / В. Я. Шевчук, Ю. М. Сatalкін, В. М. Навроцький. – К.: Вища школа, 2000. – 344 с.
6. Екологічний менеджмент: [навч. посібн.] / За ред. В. Ф. Семенова, О. Л. Михайлук. – К.: Центр навчальної літератури, 2004. – 407 с.
7. Кожушко Л.Ф., Скрипчук П.М. Екологічний менеджмент: Підручник. К.: ВЦ «Академія», 2007.– 432 с
8. Петровська М. А. Екологічний менеджмент: [навчальний посібник.] / М. А. Петровська. – Львів: Видавн. центр ЛНУ імені Івана Франка, 2006. – 187 с.
9. Царенко О. М. Основи екології та економіка природокористування / О. М. Царенко, О. О. Несвєтов, М. О. Кадацький. – Суми, 2001. – 323 с.
10. Скрипчук П. М. Менеджмент якості довкілля: [монографія] / П. М. Скрипчук. – Рівне: НУВГП, 2006. – 350 с.

Допоміжна література

1. Горбулін, В. П. Стратегічне планування: вирішення проблем національної безпеки. Монографія / В. П. Горбулін, А. Б. Качинський. – К.: НІСД, 2010. – 288 с.
2. Кучерявий В. П. Урбоекологія: Підручник. - Львів: Світ, 2002. – 439 с.

3. Мельник Л.Г. Екологічна економіка / Л.Г. Мельник. – Суми: ВТД "Університетська книга", 2002. – 346 с.
4. Микитюк О.М. Екологія людини: Підручник. - 3-є вид., випр. і доп. /О.М. Микитюк, О.З. Злотін, В.М. Бровдій. – Харків: "ОВС", 2004. – 254 с.
5. Хилько М.І. Екологізація політики / М.І. Хилько. – К.: ВАДЕКС, 2014. – 344 с.
6. Шмандій В. М. Управління природоохоронною діяльністю: Навч. посібник / В. М. Шмандій, І. О. Солошич. – К.: Центр навчальної літератури, 2004. – 296 с.

Інформаційні ресурси

1. Національна бібліотека України ім.. В.І. Вернадського [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/>.
2. Офіційний сайт Міністерства енергетики та захисту довкілля України. Режим доступу: <https://menr.gov.ua>

*Затверджено на засіданні кафедри
методології освіти для стального розвитку ДЕА
9 квітня 2019 р. (протокол № 4)*